

ДОСТРОКОВЕ ПРИПИНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Питання дострокового припинення повноважень глави держави в Україні з часів отримання незалежності стоїть дуже гостро. В Конституції України закріпено ряд підстав, за яких відбувається дострокове припинення повноважень Президента, але, окрім цього, немає інших норм, які б роз'яснювали це питання детальніше. Як наслідок цього — виникнення ситуацій в державі, вирішення яких стає надзвичайною проблемою та викликає серйозні суперечки. Прикладом цього є неоднаразові спроби усунути Президента України шляхом оголошення імпідменту. Але такі спроби залишились без результату.

Конституція України в ст. 108 встановила наступні підстави для дострокового припинення повноважень голови держави: відставка; неможливість виконувати свої повноваження за станом здоров'я; усунення з поста в порядку імпідменту; смерть (Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст.108). Відставкою є добровільна відмова Президента від виконання своїх обов'язків, яку він особисто проголошує на засіданні Верховної Ради України. Верховна Рада України не має повноважень щодо підтвердження його відставки. Аналіз положень статей 108, 109 Конституції України дозволяє зробити висновок, що під відставкою Президента України слід розуміти залишення поста виключно з власної ініціативи і при забезпеченні повної добровільності прийняття такого рішення. Введення процедури голосування Верховною Радою України за відставку двома третинами від її конституційного складу, як пропонує Діус Н. І. (Діус Н. Відставка як підстава дострокового припинення повноважень Президента України в сучасному конституційному процесі / Н. Діус // Тенденції та пріоритети реформування законодавства України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 13 берез. 2010 р. : у 2-х ч. — Запоріжжя, 2010. — Ч. 1. — С. 51), протиречить принципу добровільності рішення Президента про свою відставку. Якщо Верховна Рада проголосує проти відставки президента, це буде обмеженням законного права глави держави покинути свою посаду з тих чи інших причин.

Неможливість виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я означає такий стан здоров'я, внаслідок якого він не лише не може виконувати свої обов'язки на час обговорення

цього питання Верховною Радою України, а й не зможе їх виконувати і в майбутньому. Тобто, тимчасовий розлад здоров'я не може бути підставою для прийняття рішення про дострокове припинення повноважень Президента України. Припинення повноважень в наслідок неможливості їх виконання за станом здоров'я встановлюється на засіданні Верховної Ради України і повинно бути підтверджено рішенням, яке приймається конституційною більшістю на підставі письмового подання Верховного Суду України і медичного висновку. Слід зауважити, що окрім статті в Конституції, регламентації процедури відсторонення від посади за станом здоров'я не існує. Не визначено, яким чином встановлюється захворювання, яким чином про це дізнається Верховний Суд України, адже не всі хвороби мають чітко виражений зовнішній характер. Не слід виключати можливість навмисного приховування Президентом своєї хвороби. В разі навмисного приховування стану здоров'я існує можливість значного погіршення якості виконання президентських повноважень, що може вплинути на стан держави. Доцільним було б те, що лікар має право повідомити Верховну Раду України, коли буде встановлено факт невиліковного захворювання, яке може вплинути на діяльність Президента. Але, як відомо, існує лікарська таємниця, тобто лікар не має права самостійно розголосити інформацію про стан здоров'я свого пацієнта. Крім того, у законодавстві не вказано ознак стану здоров'я, за якими Президент України не може виконувати свої повноваження.

Якщо і не має законів про порядок виконання вищевказаних підстав, їх процедура у стислому вигляді вказана в Конституції України. А ось застосування такої підстави як смерть не регламентовано зовсім ні в Основному Законі, ні в чинному законодавстві.

Жодного разу вищезазначені підстави, незважаючи на ряд недоліків, не викликали суперечностей. Імпічмент же навпаки, багато разів спричиняв проблеми, відбувались неодноразові спроби усунути главу держави з поста таким чином, хоча й таке відсторонення не відбулось. Як зазначає Малкіна Г. М., рідкість випадків усунення президента з поста в порядку імпічменту свідчить, що стримувальним чинником в системі стримувань і противаг інститут імпічменту виступає не як засіб притягнення глави держави до відповідальності, а як сама можливість такого притягнення (Малкіна Г. Політична відповідальність глави держави // Політичний менеджмент: Український науковий журнал. — 2008. — № 2. — С. 42).

Головною проблемою застосування імпічменту є відсутність закону, який би детально регулював всю процедуру. І проблемою є не стільки відсутність регламентації, скільки сам факт відсутності закону, на що при кожній спробі ініціювання імпічменту посилаються депутати.

Відсутність закону про імпічмент є своєрідною ширмою, за яку зручно приховатись, коли є загроза даної процедури. Це є однією з причин, чому за двадцять три роки незалежності досі не прийнят закон про імпічмент.

Як можна побачити з історії незалежної України, проблема дострокового припинення повноважень Президента є дуже складною і важливою. Такою, яка вимагає скорішого вирішення для запобігання повторювання минулих ситуацій та створення нових. Прийняття закону, який буде прописувати детально всю процедуру імпічменту, значно полегшить ситуацію в майбутньому, не дозволить прикриватися відсутністю законодавчого закріплення під час спроб застосування такої конституційної санкції як імпічмент Президента. Крім того, слід доповнити діюче законодавство ознаками захворювання, яке унеможливає виконання Президентом України своїх повноважень, зазначити більш детальний порядок визнання глави держави таким, що не може виконувати свої обов'язки за станом здоров'я. Також необхідно усунути прогалину в законодавстві щодо припинення повноважень внаслідок смерті Президента. На підставі зазначеного, доцільним є створення окремого закону «Про дострокове припинення повноважень Президента України».

МЕЛЬНИЧЕНКО Н. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри конституційного права

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ БІЛІНГВАЛЬНОЇ ОСВІТИ У ДЕРЖАВАХ — ЧЛЕНАХ ЄС

Двомовність і багатомовність — це наявність і функціонування в межах одного суспільства (зазвичай — держави) двох або декількох мов. Двомовність (білінгвізм) — гармонійне поєднання функції своєї національної мови і мови міжнародного, міжнаціонального спілкування. Білінгвізм — об'єктивна необхідність в багатомовному суспільстві, що викликається потребами індивіда в знаннях рідної і державної мови. (Куркумбаева А. М. Билингвальное образование как одна из тенденций языкового развития современного общества// Вестник КАСУ. — № 2—2006, с.105)

Двомовність та багатомовність розповсюджена в багатьох державах-членах ЄС: Бельгія, Іспанія, Люксембург, Німеччина, Франція, Латвія та інші. (Bilingual education in Latvia: international expertise/ Soros foundation. — Riga, 2002, p.38).